

Kust wõib head piima lehma tunda?

Head piima lehma tabab iga peremees ja perenaene saada, aga wäga raske oli aru kätte saada, misjuguine kõige parem on.

Prantsuse maa talupoeg on nüüd ometigi lehma oma külles tunistuse märgi üles leidnut, mis tõstis teadust juba wafikas annab, kas temast head piima lehma loota on, ehk mitte ja see on wäga tähtjas nimelt „piima peeglit“. Kus see loom lehma külles seisab? Pangu iga üks tähele ja waadaku järele. Kui meie lehma udarat ja tagumise jalge wabet, sunni saba rooduni tähele paneme, siis leiame, et seal üks jagu karwu mitte alla poole ei kaswa, kui kõik karwad elaja keha peal, waid wastu ossa ülesse poole ja iseäranis rida kummagi põtka mööda, mis udara juurest peale hakawad ja saba rooduni, ehk enne seda lõpewad. Need karwade read on piima peegli raam ehk viire. Piima peeglid on mitme sugused, mõned õige suured teised wäga weiksed, pea igal lehal ise moodu, aga igal lehmal on ta külles ja eesfeiswa seletuse järele wäga lerged leida. Alt poolt, see on udara juures on nemad kõik ümarused, aga ülesse poole kas kofku minejad, kõwerad, ehk juba üle udara ära kaduwad. Seda aga pangu iga üks tähele, et mida suurem piima peegel on, seda suurema piima anniga ta lehm, ja see on nii selge ja tõsi, kui päikene taewas.

Kõige parematel piima andjatel lehmadel, ja need on ta kõige lühema wäbe ajaga, on ta kõige suurem piima peegel. Nende piima peegel alustab udara juurest ja läheb kabeilt poolt mööda põtku sees pool sunni saba rooduni, karwad on lühikesed ja kaswawad kui ari poole tolli ehk toli laiusest ülespidi lehma külles. Wähemate piima andjatel lõpeb piima peegel juba allapidi kusetoru ära, weel waesematel piima andjatel keik saba roodu ja udara wäbele ja kõige waesematel piima andjail lehmadel on piima peegel ükstele udara ümber, ühe sõnaga: „Mida suurem piima

peegel, seda suurem lehma piima and, kui lehm juba mitte wafikas ära ei ole rifutut.

Kuida wõib lehma wafikas ära riffuda?

1. Kui wafikat wäga halwast hoidakse, 2, kui esikanda jät wäga wäbe lüpsetatse ja piima sooned linni jäetakse.

Kes head piima lehma ise tabab kaswatada, sellele anname järgmist läti proomitud nõuu:

Ollegu omale hea piima peegliga wafikat, kus peegli raam kuni saba juurikani ulatab, sõõtku teda forra pärrast ja lastu poole teise ehk kahe aasta pärrast sugutamisele. Peale esimese wafika lastu wafikat kawa himeda, ja lüpsku noort lehma siis õieti tugewast, wiimsed tilgad wälja, aga sõõtku ta hästi, aga nii kawa peab noort lehma lüpsma, kui weel udarast sõrm lübara täis piima tuleb ja jätku teda arwata nädal ehk kaks enne uut voegemist rahule ja seda tehku perenaene iga aasta edasi ja küll ta näeb, et lehmast hea lehm saab. Muidu on weel selle peale waadata, et lehmil ilus weikene pea, sõõse poole pöördut weiksed kõwerad sarwed, suur suu, ühelsa hambaga, ankrumoodu keha, peened luud, peenikene pits saba, ilusa saba jõridega, suur lokut, esimeste jalge wabel, enam peened kui tugewad jalad ja erkaw waatamine on ja kõhu all jämedad sooned, mis werd udarasse wedawad ja kõhu all hea suur auk, kuhu need sooned ära kaduwad. Wäerwi poolt olgu lehm iga ühe tahtmise järele, sest üks armastab punast, teine walget, kolmas kirjut lehma. Senna poole loodan selles asjas üht juuremat seletust pistitega rahwa kasuks wälja anda, aga loodan, et juba see lühikene seletus Kalendri hinda sada lorda ära maksab. Weikse piima peegliga lehm wafikaid ei maksa kaswatada ja see on kõige ülem kasu selles õpetuses.

3. Pärn.